

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 4, 30 Апрель

IQTISODIYOTGA ALOQADOR FANLARINI O'QITISHDA YUZ BERADIGAN MUAMMOLAR

Kenjayeva Sabohat Safarovna

Termiz davlat universiteti "Iqtisodiyot" ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi

sabohatkenjayeva2004@gmail.com

ANNOTATSIYA

Maqolada, dastlab, iqtisodiyot va unga aloqador fanlar haqida umumiy ma'lumot beriladi. So'ngra, ularni o'qitishga bo'lgan talab qachon va qanday tarzda kelib chiqqanligi yoritib beriladi. Shuningdek, ayni vaqtda bu sohalarda ishlayotgan pedagoglar qanday muammolarni hal qilishlariga to'g'ri kelayotganligi va shu muammolarni hal qilishga oid bir qancha samarali yechimlarga asosiy e'tibor qaratiladi.

Kalit so'zlar: Iqtisodiyot, siyosiy iqtisod, "oikonomia", Alfred Marshall, Lionel Robbins, noto'g'ri o'qish odatlari, o'yinlar va simulyatsiyalar, video va podkastlar, tajribalar va so'rovlar

PROBLEMS THAT OCCUR IN TEACHING ECONOMIC SUBJECTS

ABSTRACT

At first, the article provides general information about economics and related sciences. Then, it will be explained when and how the demand for their training arose. Also, at the same time, what problems pedagogues working in these fields have to solve and some effective solutions to solve these problems are recommended.

Keywords: Economics, political economy, "oikonomia", Alfred Marshall, Lionel Robbins, bad reading habits, games and simulations, videos and podcasts, experiments and surveys

ПРОБЛЕМЫ, ВОЗНИКАЮЩИЕ ПРИ ПРЕПОДАВАНИИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРЕДМЕТОВ

АННОТАЦИЯ

Сначала в статье даются общие сведения об экономике и смежных науках. Далее будет объяснено, когда и как возник спрос на их обучение. При этом будет уделено внимание тому, какие проблемы приходится решать

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 4, 30 Апрель

педагогам, работающим в этих областях, и каким эффективным решениям этих проблем.

Ключевые слова: экономика, политическая экономия, ойкономия, Альфред Маршалл, Лайонел Роббинс, вредные привычки в учебе, игры и симуляции, видео и подкасты, эксперименты и опросы.

Hech kim hech qachon iqtisodiyot qamrov doirasini aniq belgilashga muvaffaq bo'lmagan. Ilgari fanning atamasi "siyosiy iqtisod" edi, lekin o'n to'qqizinchi asr oxiridan boshlab u odatda "iqtisod" deb nomlana boshladi. Bu atama oxir-oqibat qadimgi yunon tilidagi "oikonomia" dan olingan bo'lib, "uy xo'jaligini yuritish san'ati" boshqacha qilib aytganda, oikonomikosik (*oikonomiko*) ning nou-xausi, yoki "uy yoki uy xo'jaligi boshqaruvchisi" degan ma'nolarni anglatadi. Shuning uchun "iqtisod" kabi atamalar ko'pincha "tejash" yoki "tejamkor" degan ma'noni anglatadi. O'shanda "siyosiy iqtisod" polis yoki davlatni boshqarish usuli edi. Ko'pchilik o'n to'qqizinchi asrning yetakchi ingliz iqtisodchisi Alfred Marshallning fikriga qo'shilib, iqtisod bu "oddiy hayotda insoniyatni o'rganish; shaxsiy va ijtimoiy harakatlarga erishish va farovonlikning moddiy rekvizitlaridan foydalanish bilan chambarchas bog'liq bo'lgan qismini o'rganadi" degan xulosaga kelishgan. Yigirmanchi asrda ingliz iqtisodchisi Lionel Robbins iqtisodni "Inson xulq – atvorini ko'zlangan maqsadlar va muqobil foydalanishga ega bo'lgan kam vositalar o'rtasidagi munosabat sifatida o'rganadigan fan", - deb ta'riflagan. Boshqacha qilib aytadigan bo'lsak, Robbins iqtisodni iqtisod qilish fani ekanligini aytdi. Uning ta'rifi iqtisodchining fikrlash tarzining ajoyib xususiyatlaridan birini qamrab olgan bo'lsa-da, u bir vaqtning o'zida juda keng (chunki u iqtisodga misol sifatida shaxmat o'yinini kiritadi) va bu juda tor (chunki u milliy daromad yoki narxlar darajasini o'rganishni istisno qiladi). Iqtisodiyotning asosiy nazariy va statistik vositalari inson faoliyatining deyarli barcha sohalarida qo'llaniladi. Iqtisodiyot doirasidagi asosiy ta'lim sohalariga xulq-atvor iqtisodiyoti, rivojlanish, ekonometrika, iqtisodiy ta'limotlar tarixi, moliyaviy iqtisodiyot, sanoat tashkiloti, xalqaro iqtisodiyot, mehnat iqtisodiyoti, makroiqtisodiyot, matematik iqtisod, siyosiy iqtisod, davlat iqtisodiyoti, urban iqtisodiyot nazariyasi va boshqalar kiradi.

Universitetlarda iqtisod fanidan dars beruvchi professorlar va maktab o'qituvchilari o'z rollarida turli qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin. Ular duch

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 4, 30 Апрель

kelishi mumkin bo'lgan ba'zi umumiy muammolarga quyidagi asosiy sakkizta muammo kiradi:

1. Talaba yoki o'quvchilarning o'zlari o'rganayotgan sohaga nisbatan qiziqishlarining kamligi

2. Talabalar universitetda ta'lim olib boshlangungacha bo'lgan davrda yetarli bilim va ko'nikmalarni to'plamaganliklari

3. Talaba yoki o'quvchilar noto'g'ri o'qish odatlaridan o'rganmaganliklari.

Aynan mana shu sabab, nafaqat iqtisodiyot yo'nalishida tahsil olayotgan talabalarga, balki barcha talaba va o'quvchilarga biron sohani chuqur o'rganishlariga ko'p hollarda to'sqinlik qiladi. Quyida noto'g'ri o'qish odatlarining eng ko'p uchraydigan asosiy belgilarini keltirib o'taman:

- Diqqatni jamlamasdan o'qish;
- Biron ta adabiyotni o'qiyotgan vaqtda qo'shimcha vazifa bilan band bo'lish;
- Yetarli bo'lmagan yorug'likda o'qish;
- Aniq belgilab olingan maqsadsiz o'qish;
- O'ziga mos bo'lmagan tezlikda o'qish;
- Biron ta adabiyotni o'qiyotgan vaqtda ma'lum vaqt oraliqlarida tanaffus qilmaslik;

4. Innovativ o'qitish metodlaridan foydalanmaslik

5. Ayrim vaziyatlarda, o'qituvchilar bilimining yetishmasligi

6. Berilgan vaqtga nisbatan cheklovlar o'rnatish

7. Mavzularni kerakli darajada yoritib berolmaydigan dars materiallari

Endi esa yuqoridagi muammolarni hal qilish yoki buning iloji bo'lmaganda vaziyatni sezilarli darajada yumshatish yo'llarini ko'rib chiqamiz.

1. Hikoya va misollardan foydalaning

Iqtisodiyotni yanada qiziqarli qilishning bir usuli - bu iqtisodiy tushunchalar va tamoyillarni aks ettiruvchi hikoyalar va misollardan foydalanish. Masalan, ayollar bayramida atirgullar narxi qanday o'zgarishi yoki tibbiyot niqoblari tanqisligi pandemiya davrida iste'molchilarning xulq-atvoriga qanday ta'sir qilishi haqida o'qib, talab va taklif haqida bilib olishingiz mumkin. Shuningdek, siz o'z hayotingizdagi misollardan foydalanishingiz mumkin, masalan, pulingizni qanday byudjetga qo'yishingiz, nima sotib olishni hal qilishingiz yoki ota-onangiz yoki do'stlaringiz bilan muzokaralar olib borishingiz mumkin.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 4, 30 Апрель

2. O‘yinlar va simulyatsiyalarni foydalaning

Iqtisodiyotni yanada qiziqarli qilishning yana bir usuli - iqtisodiy qarorlar qabul qilish va o‘zaro kelishuvlarni o‘z ichiga olgan o‘yinlar va simulyatsiyalardan foydalanish. Misol uchun, mulk huquqi, resurslarni taqsimlash va shahar rejalashtirish haqida ma'lumot olish uchun Monopoly, Settlers of Catan yoki SimCity o‘ynashingiz mumkin. Iqtisodiyotdagi real ssenariylar va muammolarni simulyatsiya qilish uchun EconEdLink, iCivics yoki The Stock Market Game kabi onlayn platformalardan ham foydalanishingiz mumkin.

3. Video va podkastlarni tomosha qiling

Iqtisodiyotni yanada qiziqarli qilishning uchinchi usuli - iqtisodiy tushunchalar va muammolarni qiziqarli va qulay tarzda tushuntiruvchi video va podkastlarni tomosha qilishdir. Masalan, inflyatsiya, soliqlar yoki xulq-atvor iqtisodiyoti kabi mavzular haqida bilish uchun Crash Course Economics, Planet Money yoki Freakonomics-ni tomosha qilishingiz mumkin. Shuningdek, iqtisodiy hodisa va muammolarni aks ettiruvchi hujjatli filmlar, filmlar yoki shoularni tomosha qilishingiz mumkin, masalan, “The big short”, “Social dilemma” yoki “Shark tank”.

4. Tajribalar va so‘rovlar o‘tkazing

Iqtisodiyotni yanada interaktiv qilishning to‘rtinchi usuli - bu iqtisodiy nazariyalar va farazlarni sinab ko‘radigan tajribalar va so‘rovlar o‘tkazishdir. Misol uchun, ehtimollik va kutilgan qiymat haqida ma'lumot olish uchun tanga tashlash tajribasini yoki takliflar va kim oshdi savdosi dizaynini o‘rganish uchun konfet auktsioni tajribasini o‘tkazishingiz mumkin. Shuningdek, siz sinfdoshlaringiz, do‘stlaringiz yoki oilangiz o‘rtasida ma’lumotlarni to‘plash va iqtisod bilan bog‘liq imtiyozlar, fikrlar yoki xatti-harakatlarni tahlil qilish uchun so‘rovnomalar o‘tkazishingiz mumkin.

5. Iqtisodiyotni hozirgi voqealar va muammolarga qo‘llang

Iqtisodiyotni dolzarbroq qilishning beshinchi usuli - bu iqtisodni sizga va jamiyatingizga ta’sir qiladigan dolzarb voqealar va muammolarga qo‘llashdir. Masalan, siz COVID-19 ning iqtisodiyot, sog‘liqni saqlash va ta’limga ta’sirini tushunish uchun iqtisoddan foydalanishingiz mumkin. Shuningdek, siz qashshoqlik, tengsizlik yoki iqlim o‘zgarishi kabi ijtimoiy va ekologik muammolarni hal qiluvchi turli siyosat va takliflarni baholash uchun iqtisoddan foydalanishingiz mumkin.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 4, 30 Апрель

6. Boshqalardan o‘rganing va fikringizni baham ko‘ring

Iqtisodiyotni yanada qiziqarli qilishning oltinchi usuli - bu boshqalardan o‘rganish va o‘z g‘oyalaringizni ular bilan baham ko‘rishdir. Siz munozara klubi, matematika jamoasi yoki fan yarmarkasi kabi iqtisodni o‘z ichiga olgan klub, jamoa yoki loyihaga qo‘shilishingiz mumkin. Shuningdek, siz Reddit, Quora yoki Twitter kabi iqtisodiyotni muhokama qiladigan onlayn forumlar, bloglar yoki ijtimoiy media platformalarida ishtirok etishingiz mumkin. Shuningdek, siz o‘qituvchilaringiz, tengdoshlaringiz yoki murabbiylaringiz bilan savollar berishingiz, fikr-mulohazalaringizni bildirishingiz va iqtisod bo‘yicha o‘z fikringizni bildirishingiz mumkin.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. <https://en.wikipedia.org> ensiklopediyasidagi “Economics” nomli maqoladan foydalanildi
2. <https://www.scribd.com> saytidagi “Challenges Faced by An Economics Teacher” nomli maqoladan foydalanildi
3. <https://www.linkedin.com> platformasidagi “What are some creative ways to make economics more interesting to students who struggle with math?” nomli maqoladan foydalanildi
4. Hojiqulova F. MAMLAKATIMIZDA SOLIQ TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI //Science and innovation. – 2022. – T. 1. – №. C7. – С. 378-382.
5. Hojiqulova F. MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALARNING RIVOJLANISHI BANKLARNING TRANSFORMATSION SALOHIYATIGA TA’SIRI //Приоритетные направления, современные тенденции и перспективы развития финансового рынка. – 2023. – С. 317-318.
6. Hojiqulova F. et al. IMPROVING THE TAX SYSTEM IN OUR COUNTRY TRAINING ISSUES //Science and Innovation. – 2022. – T. 1. – №. 7. – С. 378-382.
7. Hojiqulova Feruza Dona qizi, & Kenjayeva Sabohat Safarovna. SURXONDARYO VILOYATI AHOLI JON BOSHINING ASOSIY KAPITALIGA O‘ZLASHTIRILGAN INVESTITSIYALAR HAJMINI ARIMA MODEL YORDAMIDA PROGNOZLASHTIRISH //Journal of Universal Science Research, -2024. – T. 2. – №. – С. 257–266.

**МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА**

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 4, 30 Апрель

8. Hojiqulova F., Eshquvvatov O. UMUMDAVLAT SOLIQLARI VA DAROMADLARIDAN MAHALLIY BUDJETLARGA AJRATMALAR HISOBI // "Science Shine" International scientific journal. – 2023. – Т. 7. – №. 1.

9. Feruza, H., & Eshquvvatov, O. A. ‘‘Ensuring investment activity in Uzbekistan’’// Cross-Disciplinary Journal of Digital Investigation. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 26-30.

10. qizi Hojiqulova, F. D., & Eshquvvatov, O. A. MAMLAKAT IQTISODIYOTINI YUKSALTIRISHDA SUN'IIY INTELLEKTNING ROLI. GOLDEN BRAIN, – 2023. – Т. 1. – №. 23. – С. 19-23.

11. Hojiqulova, F. (2023). MAHALLIY BYUDJETLARDAROMADARINI SHAKLLANTIRISH ASOSLARI. Talqin va tadqiqotlar, – 2023. – Т. 1. – №. 13. – С. 19-23